

**Нежинська Олена Олександрівна,
Тименко Володимир Миколайович**

ВИМОГИ ДО ОСОБИСТОСТІ КОУЧА У ВИМІРІ ПРОФЕСІЙНИХ СТАНДАРТІВ ICF

Трансформаційні процеси, що відбуваються в суспільстві сьогодні, стосуються всіх сфер його діяльності та існування. Однією з проблем, з якими зіштовхуються будь-які організації, в тому числі й освітні, це питання залучення та збереження фахівців із творчими здібностями, які б могли адаптувати діяльність організації відповідно до змін, які відбуваються. Коучинг-підхід допомагає у пошуку та баченні нових варіантів на шляху до означеної цілі, у вирішенні психолого-педагогічних завдань у процесі як професійної діяльності, так і особистісних питань в різних ситуаціях життєвого вибору, прогнозуючи їх можливі наслідки.

В західних країнах парадигма коучингу народилася не відразу, а пройшла довгий шлях становлення і розвитку, розвиваючись на основі передових підходів у галузі наставництва, бізнес-консультування, психологічного консультування, психотерапії тощо. Технології коучингу допомагають людям розвиватися, оволодівати новими навичками та досягати професійних успіхів. Як свідчать дослідники коучингу, найважливішими результатами застосування технологій коучингу є поліпшення продуктивності як кожної людини, так і групи в цілому, поліпшення взаємовідносин в групі, здатність швидко реагувати в критичних ситуаціях, бути гнучким та адаптивним в процесі швидкоплинних соціальних змін.

Слід підкреслити, що коучинг уже достатньо широко розповсюджений у всіх економічно розвинутих країнах світу. Поступово і в нашій країні входять в життя коучинг-підхід і коучингові технології. Але у психолого-педагогічному супроводі навчального процесу системи освіти до цього часу коучинг є новим напрямом [1].

Разом з цим особливий наголос необхідно зробити на тому, наскільки професійною є людина, яка називає себе коучем, як розуміються поняття «коучинг»

і «коуч», наскільки проінформовані взагалі з цього питання в нашому суспільстві. Отже, **мета статті** – висвітлити особливості коучингу й особистість коуча, та ознайомити з Міжнародною Федерацією Коучингу (ICF).

Спираючись на одного із засновників коучингу Т. Голві [2], визначаємо, що *коучинг* – це методика розкриття потенціалу особистості для максимізації власної продуктивності та ефективності. Коучинг більше допомагає особистості навчатися, ніж вчить. Це метод управління, метод взаємодії з людьми, спосіб мислення особистості. *Коучинг – це сучасна технологія, яка дозволяє якісно та швидко визначити проблеми та шляхи їх вирішення, це допомога у розкритті власного потенціалу особистості.*

А. Цивінська визначає коучинг як процесу підтримки розвитку і закріплення умінь за допомогою другої особи – коуча – через спостереження, постановку цілей і завдань, регулярне надання зворотного зв'язку і тренування нових моделей поведінки [5].

Необхідним є наголосити, що коучинг – це не тренінг, не семінар, не майстер-клас завдяки яким швидко «становляться коучами», отримуючи папір про проходження такого заходу. Простого володіння навичками слухання та здатності ставити виразні питання, як здається на перший погляд, недостатньо, щоб стати коучем. Після участі в такому тренінгу можна, наприклад, використовувати коучинг-підхід як в професійній, так і в будь-якій сфері життєдіяльності. Взагалі коучинг-підхід дозволяє тримати фокус не на проблемі, а на її вирішенні, не на помилках, а на успіху, акцент не на утриманні минулого, а на будівництві майбутнього. Але потрібно чітко усвідомлювати та розуміти, що такий курс або тренінг – це може бути лише ознайомлення з коучингом. Також при цьому заздалегідь потрібно звертати увагу і на особистість тренера, який пропонує та буде проводити таке навчання, хто він, що закінчив, за якою програмою і т.ін. В будь-якому випадку називатися «коучем» після проходження тільки курсу або тренінгу неприпустимо.

Мова йде про навчання у школі коучингу. Будь-яка школа коучингу функціонує спираючись на певну систему цінностей, базуючись на якій майбутній

коуч працюватиме з клієнтами. Те ж відноситься, наприклад, і до педагогіки, психології, транзактного аналізу, гештальт-терапії, нейролінгвістичного програмування та іншим дисциплінам, яким потрібно вчитися.

Особливий акцент ми робимо на тому, що *всесвітньо визнаною якістю коучингу є приналежність програми навчання до Міжнародної Федерації Коучингу (ICF).*

International Coach Federation (ICF) – перша професійна організація у світі, яка створила філософію та дала визначення коучингу (The ICF Philosophy And Definition Of Coaching), а також розробила стандарти етичних принципів і ключових професійних компетенцій, які зобов'язані дотримуватися та виконувати усі професійні коучі ICF [6].

Першочергова мета ICF – вивести організацію на наступний рівень і стати єдиним сильним голосом професії коучинга, забезпечуючи зростання цінності для її членів.

Філософія та визначення коучингу ICF (The ICF Philosophy And Definition Of Coaching): ICF дотримується тієї форми коучингу, при якій поважається особистий і професійний досвід клієнта, і кожен клієнт розглядається як творча, ресурсна та цілісна особа. Спираючись на цей фундамент, коучі беруть на себе відповідальність:

- виявляти, прояснювати і дотримуватися тих цілей, яких бажає досягти клієнт;
- стимулювати самостійні відкриття клієнта;
- виявляти розроблені клієнтом рішення та стратегії;
- вважати клієнта відповідальним і надійним.

«Коучинг розкриває потенціал людей і дозволяє проявити все найкраще, що в них є. Команда ICF відіграє важливу роль в підтримці глобальної діяльності по формуванню уявлення про коучинг і сприяє його інтеграції в суспільство. Бути членом ICF – це велика честь і привілей», – Сер Джон Уїтмор [3].

Професійний коучинг – це безперервна співпраця, яка допомагає клієнтам домагатися реальних результатів у своєму особистому і професійному

житті. За допомогою процесу коучингу клієнти поглиблюють свої знання, покращують свій коефіцієнт корисної дії (ККД) і підвищують якість життя (визначення коучингу за Definition Of Coaching) [6].

На кожній зустрічі клієнт обирає предмет розмови, а коуч слухає і вносить свій внесок у вигляді зауважень і питань. Така взаємодія прояснює ситуацію і спонукає клієнта діяти. Коучинг прискорює процес самоудосконалення клієнта, відкриваючи перед ним ширший вибір. Основну увагу коучинг концентрує на тому, «на якій сходинці» знаходиться клієнт на даний момент, і що він готовий зробити, щоб потрапити туди, де він хоче бути завтра.

ICF є найбільшим у світі ресурсом для коучів і для тих, хто шукає коуча. Це некомерційна організація, утворена професіоналами, практикуючими коучами, включаючи коучинг перших осіб (Executive Coaching), лайф-коучинг та інші види коучингу по всьому світу. Це професійна асоціація персональних і бізнес-коучів, *мета якої – збереження надійності та якості коучингу у світовій спільноті.*

ICF:

- ✓ допомагає людям знайти коучів, найбільш відповідних для їх потреб;
- ✓ підтримує та сприяє розвитку професії коучингу;
- ✓ створює програми, щоб підтримувати та модернізувати стандарти професії;
- ✓ проводить програму акредитації, яка є золотим стандартом для коучів у всьому світі;
- ✓ проводить щорічні всесвітні конференції й інші освітні заходи для коучів.

ICF існує для:

1) **створення** – через навчання і просування професії коучингу: довідкова служба ICF і плани є невід’ємними частинами цього процесу;

2) **підтримка** – через створення атмосфери співтовариства між членами ICF: щорічні конференції, комунікації і робота місцевих представництв є головними інструментами для досягнення цього;

3) **збереження** цілісності і надійності Професії Коучингу: щоб зберігати цілісність і надійність професії коучингу, ICF активно займається розвитком програм в областях юридичного забезпечення, регулювання й акредитації – це є

сервісом для коучів та їх клієнтів.

Серед безлічі *глобальних досягнень ICF* можна відмітити:

– завдяки яскравій і сильній роботі професіоналів, об'єднаних етикою і бажанням бути корисними суспільству, слово «коуч» було внесене в національний реєстр професій США. З цієї миті у світі офіційно з'явилася професія «Коуч»;

– Міжнародний Тиждень Коучингу проходить з 1999 р. ХХ ст. у всьому світі під егідою ICF. Наслідуючи традицію, закладену Джері Удельсоном (Jerri N. Udelson), Сертифікованим Майстром Коучем (МСС) з Массачусетсу (США), впродовж першого повного тижня в лютому місяці кожного року коучі та школи коучингу ICF проводять масові відкриті заходи та зустрічі, де знайомлять широку публіку з тим, що таке «коучинг» і яку користь люди можуть отримати, працюючи з коучем в особистому або бізнес-контексті;

– Етичний Кодекс коуча, дотримання якого у своїй коуч-практиці (коуч-клієнт, коуч-коуч, коуч-професійне співтовариство) є обов'язковою умовою сертифікації та членства ICF;

– 11 базових компетенцій коуча: ICF сформулювала одинадцять базових областей компетенції коуча. Ця інформація не лише допоможе коучам оцінити рівень власної підготовки, але також допоможе організаціям і HR-фахівцям у відборі зовнішніх коучів і формуванні внутрішніх коучів. Базові області компетенції розбиті на чотири логічні групи. Усі групи й окремі області рівнозначні – між ними немає ніяких пріоритетів, і усі вони закладають фундамент, на якому будується діяльність будь-кого компетентного коуча: 1) створення фундаменту; 2) спільне створення відносин; 3) ефективна комунікація; 4) фасилітація навчання і результатів.

Слід виділити, що *за ICF існують три рівня сертифікації*:

1. Асоційований сертифікований коуч – Associate Certified Coach (ACC);
2. Професійний сертифікований коуч – Professional Certified Coach (PCC);
3. Майстер сертифікований коуч – Master Certified Coach (MCC).

Доцільним тут вважаємо навести приклад із власного досвіду, який був отриманий і пройдений нами в 2014-2015 рр. поетапно (автори статті є

сертифікованими коучами рівню ACC акредитованими ICF: для того, щоб стати професійним сертифікованим коучем ACC ICF, потрібно пройти відповідну підготовку по кількості годин, власне особисто напрацювати практичні години коучингових сесій (100 год.), зробити аудіозапис коуч-сесії, який буде проаналізований досвідченими фахівцями на відповідність стандартам коучингу для допущення до іспиту, скласти іспит. Так, наприклад, в поточному 2016 році цю процедуру та умови вже змінено й ускладнено.

Отже, такі вимоги навчання та сама підготовка багато про що говорять: *коучем може називатися тільки фахівець, який пройшов відповідну школу і який має відповідати професійним стандартам коучингу.* Безперечно слід також звернути увагу і на те, що коуч повинен транслювати основи професійного коучингу, а не бути просто функціоналом. Ця тема набуває все більшу актуальність у зв'язку з розробкою і прийняттям професійних стандартів ICF.

«Коуч є дослідником талантів і потенціалу», – (С. Канніо) [3].

Разом з цим існують і протилежні течії розуміння та трансляції коучингу.

Дуже прикро, але на сьогоднішній день багато людей вважають себе коучами лише на базі проходження різноманітних курсів або тренінгів, про що згадувалося вище, і які часто проводяться не професійними фахівцями. І «таке навчання» завдяки таким «фахівцям» по суті дискредитує професію коуча. Маючи дуже поверхневі знання про цю методологію, «такі спеціалісти» прагнуть якнайшвидше почати взаємодію зі своїми потенційними клієнтами, не замислюючись над тим, чи комфортний їм цей формат, чи потрібний він взагалі на даний момент, а іноді вони навіть не мають приблизного запиту. І, як слідство, прояв недовіри до коучингу, етичні норми та професійні стандарти коучингу, його цінності, неправильне та упереджене ставлення хто такий коуч, що є його діяльністю, що таке коучинговий процес тощо. Разом з цим це і поява клієнтів, які перестали довіряти тому, що коучинг може дати конкретні результати. Мова вже не йде про те, яку шкоду може нанести «такий коуч» психічному здоров'ю клієнта.

Слід зазначити також, що останнім часом в науковій та іншій літературі, почали з'являтися, наприклад, статті, в яких автори роблять спроби стверджувати те

або інше бачення коучингу як істинне, а всім іншим підходам до практики коучингу відводять менш важливу роль. Це вводить в оману як коучей, так і їх підопічних. Крім того, це не відповідає дійсності.

Ще одним з неприємних моментів є те, що часами, на жаль, також можна почути, що коучем взагалі може бути кожен: задавай питання – це просто, і ти коуч. В цьому випадку слід дати відповідь на запитання: чи хотіли би Ви, щоб така особа (яка просто прокинулася одного дня і констатувала: від сьогодні я є коучем) була Вашим коучем? Скоріше за все Ваша відповідь буде негативною, тому що не всі це можуть, як і не всі почувалися б добре в ролі педагога або психолога, оскільки проходження курсу по таких дисциплінах не зробить людину професіоналом в цих галузях. Ні бізнес-тренер, ні консультант не є коучами. Навіть професіонали, які мають серйозну підготовку з напрямку психології та управління, а також ефективний інструментарій, будуть потребувати навчання в процесі коучингу, тому що цей процес такий же важливий, як і його зміст [3].

Одне з пояснень, чому існують такі негативні тенденції відносно ставлення до коучингу в нашій країні може бути в тому, що попит на коучинг на сьогоднішній день народжує пропозицію. І ось вже можна зустріти запрошення стати коучем за 2–3 дні тренінгу. Як результат – поява на ринку все більшої кількості фахівців без відповідної кваліфікації та необхідної підготовки, трансляція фальшивих знань тощо. А наявність вищезазначених сертифікатів проходження курсів або тренінгів з коучингу, а також використання як набутих знань, так і методик та інструментів коучингу, на сьогоднішній день недостатньо для того, щоб надавати клієнтам професійну допомогу, і щоб коучинг був професією.

Коуч – це повністю самостійна окрема професія з власними правилами, етикою та спеціальним навчанням. І саме відповідна школа, як і отримання професії чи кваліфікації з будь-якого напрямку потребує серйозного навчання та підготовки, отримання основних вмінь та навичок.

Тому на перше місце сьогодні виходить особистість фахівця (це стосується і представників інших допомагаючих професій – тренера, консультанта, психолога тощо), якому клієнт не лише повірить, але і усвідомлено захоче слідувати за ним,

досягаючи власних результатів. Саме тут важливими постають питання самоідентифікації коуча, власне особистості коуча, його цінностей, місії, позиціонування в житті та в зовнішньому середовищі, організації процесу коучингового взаємодії, встановленні партнерських стосунків, розумінні коучем суті клієнтської позиції тощо.

Отже, застосування коучинг-підходу є універсальним інструментом, який дозволяє ефективно працювати на суб'єкт-суб'єктному рівні, тобто вмінні керувати собою, своїм станом, своїми ресурсами, допомагати іншим у розвитку особистісного потенціалу, в підвищенні особистої ефективності, будувати конструктивні відносини зо всіма учасниками освітнього процесу, які в свою чергу максимально ефективно працюють на результат вирішення актуальних завдань освітнього закладу [4]. Це стосується післядипломної педагогічної освіти, яка для керівних і педагогічних кадрів системи освіти України є носієм неперервного фахового розвитку освітян через різноманітні види, форми та інноваційні моделі підвищення кваліфікації. А застосування коучинг-підходу в повсякденну поведінку та життєдіяльність призведе до ефективної самореалізації, особистісного зростання педагога та відповідно допоможе в процесі міжособистісної комунікації працівників закладів освіти.

Але разом з цим варто підкреслити, що коучем може називатися тільки фахівець, який пройшов відповідну школу і який має відповідати професійним стандартам – це «знак якості» коучингу. Також необхідно звернути увагу на те, що ***коуч ICF засновує свою практику на професійних стандартах ICF: обов'язкових базових ключових професійних компетенціях та Етичному Кодексі.***

Використана література:

1. Використання коучингу в системі вищої освіти України / О. О. Нежинська, В. М. Тименко // Вісник післядипломної освіти : зб. наук. праць Ун-ту менедж. освіти НАПН України ; редкол. : О. Л. Ануфрієва [та ін.] ; голов. ред. В. В. Олійник. – К. : АТОПОЛ ГРУП, 2015. – Вип. 15(28). – С. 236–245.

2. Голви Т. Максимальная самореализация: Работа как внутренняя игра / Тимоти Голви ; пер. с англ. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2007. – 264 с.

3. Каннио С. Мастерство коучинга. Лучшие практики в бизнес-коучинге // С. Каннио, В. Лаунер. – Лондон, Мадрид, Нью-Йорк, Мехико, Барселона, Монтеррей, 2012. – 240 с.

4. Уитмор Дж. Коучинг высокой эффективности. Новый стиль менеджмента, развитие людей, высокая эффективность (Coaching for Performance: GROWing People, Performance and Purpose) / Джон Уитмор ; пер. с англ. – М. : Международная академия корпоративного управления и бизнеса, 2005. – 168 с.

5. Coaching / Anna Cywińska, Sylwia Majewska, Kamila Peplak-Kowalska, Eliza Szewc. – Wydanie pierwsze. – Lublin, 2013. – 190 s.

6. International Coach Federation (ICF) [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.coachfederation.org/ICF>

Відомості про авторів:

Нежинська Олена Олександрівна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології управління ЦППО ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, сертифікований коуч рівню АСС акредитований ICF, м. Київ, Україна.

Тименко Володимир Миколайович – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та технологій соціальної роботи Інституту соціальної роботи та управління НПУ імені М. П. Драгоманова, сертифікований коуч рівню АСС акредитований ICF, м. Київ, Україна.